

Türkiye’de Adli Alanda Çalışanlarda Adil Dünya İnancı

The Belief in a Just World of Judicial Staff in Turkey

Sevtaç YEŞİL KOCAGAZİOĞLU^a, Neylan ZİYALAR^b

^aİskenderun T Tipi Ceza İnfaz Kurumu, Hatay, TÜRKİYE

^bİstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul, TÜRKİYE

ÖZET Amaç: Adalet, insanlar arası ilişkileri düzenleyen, bireylerin olaylara tepki verebilmelerini ve yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlayan içsel bir güçtür. Bu güç, insanların yaşadıkları çevreyi güvenli algılamalarını ve düzen kurmalarını sağlayan adil dünya inancı ile kendini göstermektedir. Yaşamının önemli bir kısmını adaletle ilgili konulara ayıran, insanlar için adalet duygusunun devamlılığında önemli rol oynayan adli alan çalışanlarının, adil dünya inancı düzeylerinin yaşamlarına ve iş yaşantılarına etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda araştırmamızda, adli alanda çalışanların, adil dünya inancı düzeyini belirlemek ve kişilerin alana ilişkin deneyimlerini geniş bir örneklem üzerinden araştırmak hedeflenmiştir. **Gereç ve Yöntemler:** Çalışma, Türkiye’de adli alanda çalışan (avukat, hâkim ve savcılar, sosyal çalışma görevlileri, zabıt kâtabi, infaz ve koruma memurları, bilirkişiler ve idari işler yürütenler) 378 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, T.C. Sağlık Bakanlığına bağlı kurumlarda çalışan 62 katılımcı ile de karşılaştırma grubu oluşturulmuştur. Katılımcılara, demografik bilgi formu ve adil dünya ölçeği uygulanmıştır. **Bulgular:** Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar, en çok “garantili bir işe sahip olma” (%46) nedeni ile adli alanı tercih ettiğini, tekrar meslek seçimi şansı olsa çoğunlukla bu alanı tercih etmeyeceklerini (%43,7) bildirmişlerdir. Adli alanda uzun süreli çalışanlar ile gelecekte farklı bir işte çalışmak isteyenlerin, adil dünya inancının daha düşük olduğu gözlenmiştir. Ayrıca adli alanda çalışanların, adil dünya inancı düzeyi sağlık çalışanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. **Sonuç:** Adli alanda çalışanların adil dünya inancı düzeyleri, sağlık çalışanlarına göre daha yüksek olsa da alanda çalışma süresi arttıkça, adil dünya inancı düzeyinin de azaldığı gözlenmiştir. Güçlü bir adalet sistemi için alanda çalışanların koşullarının iyileştirilmesi önem arz etmektedir.

ABSTRACT Objective: Justice is an internal motive that regulates interpersonal relations, allowing individuals to react to life events and sustain their lives. This motive manifests itself as a belief in a just world which enables people to perceive their environment secure to live in and get things in order. Belief in a just world of the judicial staff has a significant effect on their professional life given the fact that they spend a significant amount of their life on topics related to justice and they play an essential role to sustain people’s sense of justice. In this regard, the present study aims to focus on the professional and personal life of judicial staff by investigating belief in a just world in a large sample. **Material and Methods:** The data of the present study collected from 378 judicial staff (e.g., lawyers, judges and prosecutors, social workers, clerks of the court, correction officers, experts, administrative officers). In addition) 62 people working in state institutions under the Ministry of Health were used as the comparison group. The data were collected via a demographic information form developed by the researcher and Belief in a Just World Scale. **Results:** Results revealed that judicial staff mostly prefer to work in this area to have guaranteed employment (46%) and if they had a chance to choose a profession again, they mostly would not choose this field (43.7%). It’s observed that belief in a just world level decreases in long-term workers in judicial field and and who want to work in another job in the future. Also, belief in a just world levels of the judicial staff were significantly higher than health professionals. **Conclusion:** As the working time in the judicial field increases, the level of belief in a just world decreases. It’s important that, for a fair and powerful justice system, working conditions of the judicial staff need to be improved.

Anahtar Kelimeler: Adalet; adil dünya inancı; adalet çalışanları

Keywords: Justice; belief in a just world; judicial staff

Bireylerin bir olay karşısında uygun tepki verebilmelerini sağlayan içsel kaynaklardan biri adalet duygusudur. Hukukun üstünlüğünün hâkim olduğu yönetimlerde, adaletin sağlanması için ülkenin adli sisteminin işlerliği oldukça önemlidir. Tarih itibarıyla Türk devletleri, önceleri yargı ve yürütmeyi hüküm-

darın elindeki bir güç olarak benimsemiş (örneğin Hun, Göktürk ve Uygur Devletleri gibi), sonrasında yargı hükümdarın belirlediği kadılık, Divan-ı Humayun gibi müesseselere bırakılmış, Tanzimat dönemi sonrası ise günümüz adli sistemini oluşturan organların ilk örnekleri kurulmaya başlanmıştır. Türkiye

Correspondence: Sevtaç YEŞİL KOCAGAZİOĞLU
İskenderun T Tipi Ceza İnfaz Kurumu, Hatay, TÜRKİYE/TURKEY
E-mail: yesilsevtap@yahoo.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine and Forensic Sciences.

Received: 13 Feb 2020

Received in revised form: 29 Mar 2020

Accepted: 31 Mar 2020

Available online: 17 Nov 2020

2619-9459 / Copyright © 2020 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve öncesinden itibaren ise Adalet Bakanlığı, Bağımsız Mahkemeler, Danıştay, Yargıtay, Sayıştay ve Anayasa Mahkemesi gibi yargı organları oluşmuştur.¹ Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile beraber varlıkları daha eski tarihlere dayanan bağımsız mahkemeler, Adalet Bakanlığı, Danıştay, Yargıtay, Sayıştay ve Anayasa Mahkemesi gibi yargı organları oluşmuştur.¹

Türkiye'de adli sistem, yargı ve infaz için ayrı ayrı yapılmıştır. Türk yargı sistemi, Anayasa yargısı, idari yargı, askerî ceza yargısı ve adli yargı olarak 4 kola ayrılmıştır. Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Yargıtay, Uyuşmazlık Mahkemesi, Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesi olmak üzere 6 adet yüksek mahkeme bulunmaktadır. Ayrıca Hâkimler ve Savcılar Kurulu, Yüksek Seçim Kurulu ve Sayıştay da yargı sistemi içerisinde yer almaktadır.² Bu kurum, kuruluşlarda ve bağlı organlarda çalışan hukuku uygulamakla görevli kişilerin bakış açısı, örgüt iklimi ile zihniyeti hukukun işleyişinde önemli bir role sahiptir.³ Adil dünya inancının, hukuk pratiğinde rol sahibi meslek elemanları açısından önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir.

Adil olma ya da kendisine adil davranılıp davranılmadığının değerlendirilmesi, kişilerin olaylara tepki verme biçimini etkilemektedir. Bu değerlendirme süreci, adil dünya inancı denilen bilişsel süreç ile kendini göstermektedir. İnsanlar, yaşadıkları çevreyi düzenli ve güvenli algılama ihtiyacı hisseder, dolayısıyla yaptıkları davranışın bir sonucu olacağına inanırlar. İyi davranış ödüllendirilirken, kötü davranış cezalandırılır. Dolayısıyla insanlar, başlarına gelenleri hak ettiklerine inanır.^{4,5} Adil dünya inancı sayesinde insanlar, yatırımlarının ve çabalarının kendilerine olumlu biçimde döneceği düşüncesi ile yaşamlarını belli amaç ve planlarla sürdürme çabası içinde olurlar.⁶ Lerner'e göre insanlar, adil dünya inancını kendileri geliştirir. Adil bir dünyada yaşayan insan, eğer arzu ettiği bir sonuca ulaşmak veya elde etmek istiyorsa, ona uygun ön koşulları yerine getirmelidir. Kişi, hak ettiğini düşündüğü şeyi arzular, ön koşulları yerine getirir ve sonunda arzu ettiği sonuca ulaşamaz ya da daha az değerli bir sonuca ulaşır ise hak ettiğini almadığını düşünür. Çoğunlukla, uygun ön koşullar sosyal/toplumsal olarak belirlenmiştir. İnsanların, x sonucunu elde edip y sonucundan kaçınmaları için ge-

rekli ön koşullar, toplumsal kurallara göre oluşur. Eğer bir kişi yeterince hazırlanmamış, gerekli önlemleri almamış ise olayın başarısızlıkla sonuçlanması kaçınılmazdır. Eğer bir kişi, belli bir sosyal sınıfa mensup ya da yakışıklı, zengin, kibar, zeki gibi kişisel özelliklere sahipse arzuladığını alma hakkına sahiptir.⁵

Adil dünya inancı, genel adil dünya inancı ve kişisel adil dünya inancı olarak 2 biçim almaktadır. Dünyanın kişinin kendisine ne kadar adil davrandığı düşüncesi, kişisel adil dünya inancını; diğerlerine karşı ne kadar adil davrandığı düşüncesi ise genel adil dünya inancını oluşturur.⁷⁻⁹ Kişisel ve genel adil dünya inancı birbiriyle ilişkili olsa da aslında farklı durumları temsil eder. İki inancın birbirinden bağımsız ve farklı etkileri vardır.¹⁰ Kişinin, adaletsizliği kişisel olarak yaşaması, bu durumu daha tehdit edici görmesine ve karşı çıkmasına yol açabilir. Kişisel adil dünya inancının, kişinin ruhsal sağlığı ile ilişkili olduğu; genel adil dünya inancının ise katı sosyal tutumlarla ilişkili olduğu düşünülmektedir.¹¹ Genel adil dünya inancı, olumsuz sosyal tutumlara neden olurken; kişisel adil dünya inancı, kişisel iyi oluş hâlini destekler. Bazen bu 2 inancın zıt etkileri olduğu söylenebilir. Örneğin tecavüz mağdurlarında, kişisel adil dünya inancı bağışlayıcılık ile olumlu yönde ilişkiliken; genel adil dünya inancı ve bağışlayıcılık arasında olumsuz bir ilişki görülmektedir.¹²

Kişinin adil dünya inancını etkileyebilecek en önemli faktörün, kişinin adaletsizliği doğrudan yaşaması olarak görülmektedir. Siyahi insanların, kadınların ve düşük gelire sahip kişilerin daha düşük adil dünya inancı düzeyi olacağı tahmin edilmektedir. Çalışmalar cinsiyet, ırk, akademik başarı düzeyi, mesleki prestij, gelir düzeyi ve yaş faktörlerinin adil dünya inancı ile ilişkili olabileceğini belirtmektedir.¹³ Smith ve Green'e göre siyahiler ve düşük gelire sahip kişiler, daha düşük adil dünya inancı göstermektedir. Yaş, yalnızca kadınlar için adil dünya inancı ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur.¹⁴ Cinsiyet konusunda erkeklerin, daha yüksek adil dünya inancına sahip olduğunu söyleyen çalışmalar olduğu gibi cinsiyetler arası bir fark olmadığını ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır.^{15,16} Mesleki farklılıkları test eden Mohr ve Luscri ise sosyal çalışmacıların, genel popülasyona göre dünyayı daha az adil görme eğiliminde olduklarını ifade etmişlerdir.¹⁷

Adil dünya inancının, iş yaşantısına olan etkileri üzerine yapılan ilk çalışmalar, olumlu sonuçlarla (kurumsal bağlılık ve tükenmişliği azaltma etkileri gibi) ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.¹⁸ Ayrıca kişisel adil dünya inancının, iş yaşamındaki farklı durumlarda, kişinin iyi oluş hâlini güçlendiren ve uyum sağlamasını sağlayan kişisel bir güç olduğu belirtilmektedir. Kişisel adil dünya inancı iyimserlik, güven ve iş yeri zorbalığına karşı depresyonu azaltma gibi yönleriyle iş yaşantısındaki uyum ile ilişkili bulunmaktadır.¹⁹ Başka bir çalışmada, kişisel adil dünya inancı ile örgüte bağlılık ve iş performansı arasında olumlu yönde; duygusal tükenmişlik, duyarsızlaşma ve işten ayrılma niyeti ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur.²⁰

Adil dünya inancının, kişinin strese karşı bir tampon görevi gördüğü ve amaçlarına ulaşmasını sağlayan kişisel bir güç kaynağı olduğu yönünde bulgular mevcuttur.^{21,22} Adil dünya inancı, çoğunlukla sabit ve çevresel etmenlerden kolaylıkla etkilenmeyen bir yapıya sahiptir. Çoğu araştırma, adil dünya inancındaki değişimlerin, yalnızca işsizlik, mahkûm olma ya da savaş kurbanı olma gibi ciddi ve kalıcı yaşam olaylarına tepki olarak meydana geldiğini ortaya koymaktadır.^{16,23,24} Bu inanç aynı zamanda kişileri yaşamlarında adil davranmaya yöneltir; kişinin adil dünya inancı ne kadar yüksekse, kendisi de o kadar adil davranma zorunluluğu hisseder.^{9,25} Araştırma bulguları, adil dünya inancı ve diğerlerine karşı olumsuz davranışların (zorbalık, suça karışma gibi) negatif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.^{24,26,27} Adil dünya inancı, kişiyi adil davranma yönünde güdüler; ancak herkeste bu güdünün derecesi aynı biçimde değildir.²⁸ Bazı insanlar, adil yaşamayı yaşamında en üst sıraya koyarken; bazıları için önem sırası daha aşağılarda yer alabilir.

Bu bağlamda yaşamının önemli bir kısmını adalet ile ilgili konulara ayıran adli alan çalışanlarının, adil dünya inancının ne düzeyde olduğu ve bu inancın işlerine ve yaşamlarına bir etkisi olup olmadığı araştırılmak istenmektedir. Avukatlar, hâkim ve savcılar, sosyal çalışma görevlileri, zabıt kâtibî, infaz ve koruma memurları araştırma, yargılama, infaz gibi aşamalarda adli alanda yer almaktadırlar. Bu çalışma, adli alanda çalışan meslek gruplarını geniş anlamda kapsamaması ve daha önce bu örnekte çalışılmamış

faktörlere odaklanması açısından önemlidir. Ayrıca, araştırmada adli alanda çalışanlar ile benzer sosyo-demografik özelliklere sahip Sağlık Bakanlığına bağlı devlet kurumlarında çalışan kişiler arasında bir karşılaştırma grubu oluşturulmuştur.

Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı aşağıdaki sorulara yanıt aramaktır;

Avukat, infaz koruma memuru, zabıt kâtibî, sosyal çalışma görevlileri gibi adli sistemin yargı ve infaz kısmında çalışanların adli alanı tercih etme sebepleri nelerdir?

Adli alanda çalışanlar ile sağlık alanında çalışanlar arasında adil dünya inancı düzeyleri açısından bir fark var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ÖRNEKLEM

Bu çalışma, genel tarama modeline uygun olarak desenlenmiştir. Çalışma, adli alanda çalışanlarda adil dünya inancı düzeyini değerlendirmek ve sağlık çalışanları ile karşılaştırmalı olarak incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, Türkiye’de adli alanda çalışan ceza infaz kurumu çalışanları (infaz koruma memuru, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, öğretmen, idare memuru, zabıt kâtibî, müdür), denetimli serbestlik müdürlüğü çalışanları (infaz koruma memuru, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, öğretmen, sosyolog, müdür), yargı alanı çalışanları (hâkim, savcı, avukat, zabıt kâtipleri, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, pedagoğ, müdür) araştırmanın evreni olarak tanımlanmaktadır. Adli alanda çalışan, bu evreni temsil ettiği düşünülen örneklem “kartopu örnekleme” yoluyla oluşturulmuştur. Bu yöntemde, örneklem oluşturma süreci, araştırmanın yapılacağı bireylerden birine ulaşarak başlamaktadır. Bu katılımcıyla yapılan görüşme sonunda, o katılımcının önerdiği diğer bireylere, o bireylerle görüşme sonrası da onların önerdiği diğer bireylere ulaşılmaktadır. Devlete bağlı kuruluşlarda çalışan hemşire, doktor, tıbbi sekreter, diş hekimi, psikolog, sosyal çalışmacı vb. ise sağlık alanı çalışanı olarak kontrol grubunu oluşturmaktadır. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Etik Kurulundan 03 Ocak 2018 tarih ve 3363 sayılı etik kurul izni alınmış ve 2018 Ocak-2019 Şubat ayları arasında uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Adliye,

ceza infaz kurumu ve denetimli serbestlik müdürlüklerinde çalışan kişilere, yüz yüze ve sosyal medyada (Google form aracılığıyla oluşturulan çalışma) bu alanda çalışan kişilerin oluşturduğu gruplara başvurulmuştur. Ölçeklerin tamamı, kendini bildirim ölçeği şeklindedir. Kişiye, yönerge ayrıntılı bir biçimde açıklanmış, bilgilendirilmiş onam alındıktan sonra uygulama başlamıştır. Çalışmada, 384 adli alan çalışanına ve 91 sağlık çalışanına ulaşılmıştır. Adli alan ve sağlık alan çalışanlarının sosyodemografik özellikleri karşılaştırıldığında bazı katılımcıların özel klinik ve hastanelerde çalıştığı görülmüş, bu durumun benzerliği bozacağı düşünülerek Sağlık Bakanlığına bağlı devlete ait kuruluşlarda çalışan 62 kişi çalışmaya dâhil edilmiştir. Adli alan çalışanlarının ise kayıp değerler temizlenerek 378 kişinin verisi analize dâhil edilmiştir.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Demografik bilgi formu: Katılımcılara yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, çalışma pozisyonu, çalışma alanı, çalışılan kurum türü, çalışma süresi ve aylık kazanç bilgileri sorulmuştur. Ayrıca formda, çalıştıkları alanı tercih etme nedeni, çalıştıkları yerde çalışan sayısının yeterliliği, mesleklerini tekrar tercih edip etmeyecekleri ile hayatlarını en zorlayan yaşam olayı, en zorlayan işe ilişkin sorunlar ve işe ilişkin gelecek beklentileri sorulmuştur.

Adil dünya inancı ölçeği: Dalbert tarafından geliştirilen ölçek, “genel adil dünya inancı” ve “kişisel adil dünya inancı” olmak üzere 2 formdan oluşmaktadır.⁹ Ancak birlikte uygulanmaktadır. Altı maddeden oluşan “genel adil dünya inancı formu”, bireylerin dünyayı ne kadar adil bir yer olarak gördüğünü değerlendirirken; 7 maddeden oluşan “kişisel adil dünya inancı formu” bireylerin kişisel olarak dünyayı ne kadar adil gördüğünü değerlendirir. Yanıtlar; “( ) Tamamen katılıyorum, ( ) Katılıyorum, ( ) Biraz katılıyorum, ( ) Biraz katılmıyorum, ( ) Katılmıyorum, ( ) Tamamen karşıyım” seçeneklerinden birini işaretleyerek verilir. Ölçek maddeleri ters puanlanır. Olumlu ifadelerden oluşan ölçek sorularında, “tamamen katılıyorum” yanıtı “5” puan alırken “tamamen karşıyım” yanıtı “1” puan alır. Ölçekten alınan yüksek puan, yüksek adil dünya inancına işaret etmekte-

dir. Ölçek, Türkçeye Göregenli tarafından uyarlanmış ve güvenilirlik katsayıları sırasıyla 0,85 ve 0,69 bulunmuştur.²⁹ Bu çalışma örneklemini için ölçeğin güvenilirlik (Cronbach alfa) katsayısı 0,85’tir. Kişisel adil dünya inancı alt ölçeği için güvenilirlik katsayısı 0,85; genel adil dünya inancı alt ölçeği için ise 0,76’dır.

VERİLERİN ANALİZİ

Analizlere başlamadan önce ölçekten alınan yanıtlara ilişkin, normallik testleri yapılmıştır. Sonrasında katılımcıların yanıtlarına ait betimleyici istatistikler hesaplanmış ve verilerin dağılımları değerlendirilmiştir. Adli alan çalışanları ve sağlık alanı çalışanlarının adil dünya inancı, düzeyleri arasında farklılık olup olmadığını incelemek için bağımsız örneklem için t-testi yapılmıştır. Demografik değişkenler ile adil dünya inancı düzeyine ilişkin karşılaştırma analizleri, 2 kategoriden oluşan demografik değişkenler için bağımsız örneklem için t-testi, 3 ve daha fazla kategoriden oluşan demografik değişkenler için ANOVA analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Hangi gruplar arasında fark olduğunu değerlendirmek amacıyla da Bonferroni “post hoc” analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Adli alanda çalışanlar ile sağlık alanında çalışan katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, aylık kazanç ve çalışma süreleri dağılımları **Tablo 1**’de görülmektedir. Çalışmada 180 (%47,6) kadın ve 198 (%52,4) erkek katılımcı yer almıştır. Katılımcıların 237 (%62,7)’si evli bireylerden oluşmaktadır. Yaş aralığı 18 ve üzeri belirlenmiş, yoğun olan yaş grubu 26-32 yaş arasındaki 184 (%48,7) kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde 247 (%65,3) kişinin lisans mezunu olduğu, aylık kazançları değerlendirildiğinde ise büyük bir çoğunluğu oluşturan 295 (%78) kişinin 2.000-4.000 TL aylık kazanç elde ettiği görülmüştür. Çalışma süresi açısından, en çok 1-5 yıl arası çalışan 133 (%35,2) kişi ve 6-10 yıl arası çalışan 127 (%33,6) kişi çoğunluğu oluşturmaktadır.

Mesleki açıdan sosyal çalışma görevlileri (psikolog, sosyal hizmet uzmanı, öğretmen, sosyolog ve pedagoğ) 132 (%34,9) kişi ve infaz ve koruma me-

TABLO 1: Adli alan ve sağlık alanı çalışanlarının çeşitli demografik değişkenlere göre dağılımı.

	Adli alan çalışanları		Sağlık alanı çalışanları	
	n	%	n	%
Yaş				
18-25	35	9,3	23	37,1
26-32	184	48,7	21	33,9
33-39	110	29,1	14	22,6
40-46	38	10,1	2	3,2
47-54	7	1,9	1	1,6
55 ve üzeri	4	1,1	1	1,6
Toplam	378	100	62	100
Cinsiyet				
Kadın	180	47,6	45	72,6
Erkek	198	52,4	17	27,4
Toplam	378	100	62	100
Medeni durum				
Bekâr	141	37,3	31	50
Evlü	237	62,7	31	50
Toplam	378	100	62	100
Eğitim Durumu				
Lise	26	6,9	3	4,8
Ön lisans	44	11,6	11	17,7
Lisans	247	65,3	41	66,1
Lisansüstü	61	16,1	7	11,3
Toplam	378	100	62	100
Aylık kazanç				
Asgari ücret	4	1,1	4	6,5
2.000-4.000 TL	295	78	34	54,8
4.000-6.000 TL	57	15,1	14	22,6
6.000-8.000 TL	14	3,7	6	9,7
8.000-10.000 TL	2	0,5	3	4,8
10.000 TL üzeri	6	1,6	1	1,6
Toplam	378	100	62	100
Çalışma süresi				
1 yıldan az	23	6,1	8	12,9
1-5 yıl	133	35,2	30	48,4
6-10 yıl	127	33,6	16	25,8
11-15 yıl	71	18,8	6	9,7
16-20 yıl	15	4	1	1,6
20 yıl üzeri	9	2,4	1	1,6
Toplam	378	100	62	100

muru 105 (%27,8) kişi ile çoğunluğu oluşturmaktadır (Tablo 2).

Tablo 3'te adli alan çalışanlarının, çalışma alanı ve çalıştıkları kurum bilgileri görülmektedir. Katılımcıların 249 (%65,9)'u infaz sürecine ilişkin işler yapmaktadır. Çalışılan kurum değerlendirildiğinde katılımcıların 138 (%34,7)'i ceza infaz kurumunda, 107 (%28,3)'si denetimli serbestlik müdürlüğü kurumlarında çalışmaktadır.

Sağlık alanında çalışan katılımcılarının demografik özellikleri değerlendirildiğinde 45 (%72,6) katılımcının kadın olduğu, katılımcıların 44 (%71)'ünün 18-32 yaş arası bireylerden oluştuğu anlaşılmıştır. 31(%50) evli ve 31 (%50) bekâr katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların çoğu yine 41 (66,1) kişilik lisans mezunu grubundadır. 34 (%54,8) katılımcı 2.000-4.000 TL aylık kazanç elde etmektedir. Çalışma süresi açısından en çok 1-5 yıl arası çalışan 30 (%48,4) kişi bulunmaktadır. Katılımcıların hepsi Sağlık Bakanlığına bağlı devlet kuruluşlarında çalışmaktadır (Tablo 1). Adli alanda çalışanlarla benzer özelliklere sahip olanlar tercih edilerek, çalışmaya özel klinik ya da hastanelerde çalışanlar değil, Sağlık Bakanlığına bağlı devlete ait hastane, aile hekimliği, toplum ruh sağlığı gibi kuruluşlarda çalışanlar dâhil edilmiştir.

TABLO 2: Adli alan çalışanlarının mesleklere göre dağılımı.

Meslek	n	%
Avukat	73	19,3
İnfaz ve koruma memuru	105	27,8
Sosyal çalışma görevlisi (psikolog, sosyal hizmet uzmanı, öğretmen, sosyolog, pedagoğ)	132	34,9
Yargılama görevlisi (hâkim, savcı)	6	1,6
İdari işler görevlisi (zabıt kâtibî, memur, müdür)	52	13,8
Sağlık çalışanı (doktor, diş hekimi, hemşire, sağlık memuru)	10	2,6
Toplam	378	100

TABLO 3: Adli alan çalışanlarının çalışma alanı ve kurum türü bilgileri.

Çalışma alanı	n	%
Yargı süreci	129	34,1
İnfaz süreci	249	65,9
Toplam	378	100
Çalışılan kurum türü	n	%
Adliye	74	19,6
Ceza infaz kurumu	131	34,7
Denetimli serbestlik müdürlüğü	107	28,3
Üniversite	3	0,8
Emniyet müdürlüğü, hastane adli tıp birimi, adli tıp kurumu gibi adli süreçlerin yürütüldüğü kurumlar	5	1,3
Kendi ofisi/işyeri	33	8,7
Özel şirket	25	6,6
Toplam	378	100

TABLO 4: Adli alan ve sağlık alanı çalışanlarının alanı tercih etme motivasyonları dağılımı.

Çalışma alanını tercih etme nedeni	Adli alan çalışanları		Sağlık alanı çalışanları	
	n	%	n	%
Merak, ilgi, yetenek, mesleki prestij	125	33,1	28	45,2
Garantili bir işe sahip olma isteği	174	46,0	30	48,4
Neden belirtmemiş	79	20,9	4	6,5
Toplam	378	100	62	100

Her 2 grup katılımcıya, demografik bilgilerin sonunda iş ve yaşamlarına ilişkin 6 soru sorulmuştur. Bunlardan ilki, alanı tercih etme nedenleridir. “Adli/sağlık alanını tercih etme nedeniniz nedir?” sorusu sorularak açık uçlu yanıtlar istenmiştir. Katılımcıların bazıları “mecburiyet, atanma koşulları, iş bulma kolaylığı” gibi yanıtlar vermiş ve bu yanıtlar “garantili bir işe sahip olma” kategorisi içine alınmıştır. Alan ile ilgili merak, alana özgü yeteneğinin olduğunu düşünme, mesleğin prestiji, adalet duygusu, insanlara yardım etme isteği” gibi yanıtlar ise “merak, ilgi, yetenek, mesleki prestij” kategorisi içindedir. Bazı katılımcılar ise bu soruyu boş bırakmış ya da “nedeni yok” gibi yanıtlar vermiş, bunlar da “neden belirtmemiş” kategorisine dâhil edilmiştir. Verilen yanıtlar kategorilendirilerek Tablo 4’te görülmektedir. İki grup katılımcı da yoğunlukla “garantili bir işe sahip olma” yanıtını vermiştir. Adli alan çalışanlarının 174 (%46,0)’ü, sağlık alanı çalışanlarının 30 (%48,4)’u bu yönde yanıt vermiştir.

Katılımcılara “Hizmet verdiğiniz bölümde çalışan sayısı sizce yeterli mi?” sorusu sorulmuş, adli alan çalışanlarının 144’ü (%38,1) “hayır” yanıtını verirken sağlık alanı çalışanlarının 23 (%37,1)’ü “kısmen yeterli” yanıtının vermiştir.

“Tekrar seçeneğiniz olsa, şimdiki mesleğinizi tercih eder misiniz?” sorusuna adli alan çalışanlarının 165 (%43,7)’i “hayır” yanıtını vermiştir. Sağlık alanı çalışanları arasında ise “evet” yanıtını veren 24 (%38,7) kişi ve “hayır” yanıtını veren 24 (%38,7) kişi bulunmaktadır.

“Hayatınızı etkileyen en zor yaşam olayı hangisidir?” sorusuna 2 grup benzer biçimde en çok “geçim ve maddiyat” yanıtını vermiştir. Adli alan çalışanlarının 102 (%27)’si, sağlık çalışanlarının 13 (%21)’ü bu yönde yanıt vermiştir.

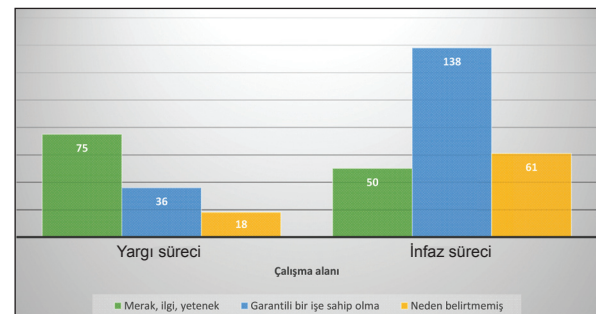
“İş ve mesleğinizle ilgili en çok zorlayan konu hangisidir?” sorusuna ise yine 2 grup benzer biçimde “idarenin işe bakış açısı ve yaptırım süreçleri” yanıtını vermişlerdir. Adli alan çalışanlarının 117 (%31)’si, sağlık çalışanlarının 18 (%29)’i bu yönde yanıt vermiştir.

“İş ve mesleğinizle ilgili gelecekte beklediğiniz nedir?” sorusuna ise 2 grup katılımcı en çok “ücret ve yükselme imkânlarının daha iyi hâle gelmesi” yanıtını vermiştir. Bu yönde yanıt verenlerin sayısı adli alan çalışanları için 123 (%32,5) kişi, sağlık alanında çalışanlar için ise 23 (%37,1) kişidir (Tablo 5).

“Yargı ve infaz sürecinde bulunan adli alan çalışanlarının, alanı tercih etme sebepleri nelerdir?” sorusunu yanıtlamak üzere çapraz tablo karşılaştırması yapılmıştır (Şekil 1). Buna göre yargı alanında çalışanlar (n=129) en çok “merak, ilgi, yetenek ve mesleki prestij” (75 kişi) nedeni ile alanı tercih ederken, infaz alanında çalışanlar (n=249) en çok “garantili bir işe sahip olma” (138 kişi) nedeni ile alanı tercih etmişlerdir.

Araştırmanın diğer sorusu olan; “Adli alanda çalışanlar ile sağlık alanında çalışanların adil dünya inancı düzeyleri arasında fark var mıdır?” yanıtlamak için bağımsız örneklem için t-testi yapılmıştır. Buna göre adli alan çalışanları ile sağlık çalışanlarının adil dünya inancı ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($t_{438}=2,19$; $p=0,029$). Adli alanda çalışanların adil dünya inancı puan ortalaması (Ort=37,11, SS=7,26), sağlık alanında çalışanların adil dünya inancı puan ortalamasından (Ort=34,95, SS=6,72) daha yüksektir (Tablo 6).

Çalışmada, ayrıca adli alan çalışanlarının, adil dünya inancı düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Cinsiyete göre kadın ve erkeklerin, adil dünya inancı

ŞEKİL 1: Adli alan çalışanlarının alanı tercih etme nedenleri.

TABLO 5: Adli alan çalışanları ve sağlık alanı çalışanlarının iş ile ilgili soru/sorunlara yanıtlarının dağılımı.

	Adli alan çalışanları		Sağlık alanı çalışanları	
	n	%	n	%
Hizmet verdiğiniz bölümde çalışan sayısı yeterli mi?				
Evet	135	35,7	18	29,0
Hayır	144	38,1	21	33,9
Kısmen yeterli	99	26,2	23	37,1
Toplam	378	100	62	100
Tekrar seçeneğiniz olsa şimdiki mesleğinizi tercih eder misiniz?				
Evet	136	36,0	24	38,7
Hayır	165	43,7	24	38,7
Aynı mesleği, ancak farklı bir kuruluştaki olmayı tercih ederdim	77	20,4	14	22,6
Toplam	378	100	62	100
Hayatınızı etkileyen en zor yaşam olayı hangisidir?				
İş ile ilgili sorunlar	90	23,8	11	17,7
Geçim ve maddiyat	102	27	13	21,0
Toplumsal sorunlar	68	18,0	11	17,7
Aile sorunları	47	12,4	12	19,4
Sağlık sorunları	38	10,1	5	8,1
Ulaşım sorunları	6	1,6	1	1,6
Diğer	27	7,1	9	14,5
Toplam	378	100	62	100
İş ve mesleğinizle ilgili en çok zorlayan konu hangisidir?				
İşin yapısı ve zorluk derecesi ile ilgili sorunlar	79	20,9	15	24,2
İşinizi yaparken karşılaştığınız sorunlar (fiziksel zarar riski, tehdit vb.)	66	17,5	11	17,7
İdarenin işe bakış açısı ve yaptırım süreçleri	117	31,0	18	29,0
Ücret ve mesai sorunları	83	22,0	10	16,1
Performansın değerlendirilmesi ve yükselme imkânları hakkında sorunlar	33	8,7	8	12,9
Toplam	378	100	62	100
İş ve mesleğinizle ilgili gelecekte beklediğiniz nedir?				
İş tanımının ve yapısının size uygun hâle gelmesi	41	10,8	9	14,5
İşinizi yaparken daha güvende hissetmek	42	10,1	7	11,3
İşbirliğine dayalı, uyumlu bir ortamda çalışmak	73	19,3	12	19,4
Ücret ve yükselme imkânlarının daha iyi hâle gelmesi	123	32,5	23	37,1
İdarenin, çalışanlarının düşüncelerini karar mekanizmasına dâhil etmesi	48	12,7	9	14,5
Kendinize uygun farklı bir işte çalışmak	51	13,5	2	3,2
Toplam	378	100	62	100

TABLO 6: Adli alan ve sağlık alanı çalışanlarının, adil dünya inancı düzeyini karşılaştırılmasına yönelik t-testi sonucu.

Puan	Gruplar	n	Ort.	SS	t-testi	
					t	p
Adil dünya inancı	Adli alan çalışanları	378	37,11	7,26	2,19	0,029
	Sağlık alanı çalışanları	62	34,95	6,72		

puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{376}=-0,77$; $p=0,440$). Yaş değişkenine göre de katılımcıların, adil dünya inancı düzeyleri puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı değildir ($F_{4,373}=2,047$; $p=0,087$). Benzer şekilde medeni duruma göre adil dünya inancı düzeyi puan ortalamaları

arasındaki fark anlamlı değildir ($t_{376}=-0,249$; $p=0,803$). Eğitim durumuna göre adil dünya inancı puan ortalamaları arasında fark olup olmadığını incelemek için kategorilerdeki katılımcı sayısını dengelemek adına “lise” ve “ön lisans” kategorisi birleştirilmiştir. Analiz sonucunda gruplar arasında

adil dünya inancı düzeyleri açısından anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya çıkmıştır ($F_{2,375}=0,147$; $p=0,863$). Meslek grupları arasında da adil dünya inancı düzeyi açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{5,372}=0,524$; $p=0,758$). Katılımcıların yargı ya da infaz sürecinde çalışmalarına göre ($t_{376}=0,812$; $p=0,417$), çalıştıkları kurum türüne göre ($F_{3,374}=0,123$; $p=0,947$) ya da aylık kazançlarına göre de adil dünya inancı puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{376}=-1,326$; $p=0,185$).

Çalışma süresine göre adil dünya inancı puan ortalamaları arasında fark olup olmadığını incelemek adına, analiz öncesinde bazı kategorilere düşen katılımcı sayısının az olması nedeni ile çalışma süresi “0-5 yıl”, “6-10 yıl” ve “11 yıl ve üzeri” biçiminde kategorilendirilmiştir. Buna göre gruplar arasındaki fark anlamlı çıkmıştır ($F_{2,375}=3,014$; $p=0,050$) (Tablo 7). Hangi gruplar arasında anlamlılık olduğunu araş-

tırmak için ise Bonferroni “post hoc” analizi uygulanmıştır. Buna göre “0-5 yıl” ve “6-10” yıl arası çalışanların adil dünya inancı düzeyi ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır. 0-5 yıl süredir çalışanların adil dünya inancı düzeyi, 6-10 yıl süredir çalışanlara göre daha yüksektir (Tablo 8).

Kişilerin alanı tercih etme nedenine göre adil dünya inancı puan ortalamaları arasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{2,375}=0,763$; $p=0,467$).

Katılımcılara “Tekrar meslek seçimi yapabilecek olsanız, şimdiki mesleğinizi tercih eder miydiniz?” sorusu sorulmuş “evet”, “hayır”, “aynı mesleği ancak farklı bir kuruluştaki olmayı tercih ederdim” yanıtları alınmıştır. Kişilerin verdikleri yanıtlara göre adil dünya inancı puanları arasındaki fark anlamlıdır ($F_{2,375}=4,512$; $p=0,012$) (Tablo 9). Hangi gruplar arasında anlamlılık olduğunu araştırmak için ise Bonferroni “post hoc” analizi uygulanmıştır. Buna göre

TABLO 7: Çalışma süresine göre adil dünya inancı düzeyi karşılaştırmasına yönelik varyans analizi sonucu.

Puan	Gruplar	n	Ort.	SS	Tek yönlü ANOVA	
					f	p
Adil dünya inancı	0-5 yıl	156	38,11	7,12	3,014	0,050
	6-10 yıl	127	36,0	7,07		
	11 yıl ve üzeri	95	36,9	7,56		
Toplam		378	37,11	7,25		

TABLO 8: Çalışma süresine göre gruplar arası adil dünya inancı düzeyi karşılaştırması.

(I) Çalışma süresi			Ortalamalar arası fark	Standart hata	p
Bonferroni	0-5 yıl	6-10 yıl	2,10897*	0,86269	0,045
		11 yıl ve üzeri	1,14055	0,93937	0,676
	6-10 yıl	0-5 yıl	-2,10897*	0,86269	0,045
		11 yıl ve üzeri	-0,96842	0,97912	0,970
	11 yıl ve üzeri	0-5 yıl	-1,14055	0,93937	0,676
		6-10 yıl	0,96842	0,97912	0,970

* $p<0,05$.

TABLO 9: "Tekrar mesleği tercih eder miydiniz?" sorusunun yanıtına göre adil dünya inancı düzeyi varyans analizi sonuçları.

Puan	Gruplar	n	Ort.	SS	Tek yönlü ANOVA	
					f	p
Adil dünya inancı	Evet	136	38,57	7,33	4,512	0,012
	Hayır	165	36,11	6,95		
	Aynı mesleği, ancak farklı bir kuruluştaki olmayı tercih ederdim	77	36,70	7,43		
Toplam		378	37,11	7,26		

“tekrar meslek seçimi yapabilecek olsanız şimdiki mesleğinizi tercih eder miydiniz?” sorusuna “evet” yanıtını verenler ile “hayır” yanıtını verenlerin adil dünya inancı düzeyleri arasındaki fark anlamlıdır. “Hayır” yanıtını verenlerin adil dünya inancı düzeyi “evet” yanıtını verenlerin adil dünya inancı düzeyine göre daha düşüktür (Tablo 10).

Katılımcılara sorulan “Hayatınızı en çok etkileyen yaşam olayı nedir?” sorusuna ($F_{6,371}=0,504$; $p=0,806$) ve “İş ve mesleğinizle ilgili sizi en çok yoran ve zorlayan konu nedir?” sorusuna ($F_{4,373}=1,260$; $p=0,285$) farklı yanıt veren katılımcıların adil dünya inancı düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Katılımcılara “İş ve mesleğinizle ilgili gelecek-

ten beklentileriniz nedir?” sorusu sorulmuştur. Verilen yanıtlara göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{5,372}=2,914$; $p=0,014$) (Tablo 11).

Hangi gruplar arasında anlamlılık olduğunu araştırmak için ise Bonferroni “post hoc” analizi uygulanmıştır. Buna göre “kendinize uygun farklı bir işte çalışmak” yanıtını verenler ile “işbirliğine dayalı, uyumlu bir ortamda çalışmak” yanıtını verenlerin adil dünya inancı düzeyleri arasındaki fark anlamlıdır. “Kendinize uygun farklı bir işte çalışmak” yanıtını verenlerin adil dünya inancı “işbirliğine dayalı, uyumlu bir ortamda çalışmak” yanıtını verenlerin adil dünya inancı düzeyine daha yüksektir (Tablo 12).

TABLO 10: “Tekrar mesleği tercih eder miydiniz?” sorusunun yanıtlarına göre gruplar arası adil dünya inancı düzeyi karşılaştırması.

Tekrar meslek seçimi yapabilecek olsanız, şimdiki mesleğinizi tercih eder miydiniz?		Ortalamalar arası fark	Standart hata	p	
Bonferroni	Evet	Hayır	2,45709*	0,83271	0,010
		Aynı mesleği, ancak farklı bir kuruluştaki olmayı tercih ederdim	1,86488	1,02541	0,209
	Hayır	Evet	-2,45709*	0,83271	0,010
		Aynı mesleği, ancak farklı bir kuruluştaki olmayı tercih ederdim	-0,59221	0,99230	1,000
	Aynı mesleği, ancak farklı bir kuruluştaki olmayı tercih ederdim	Evet	-1,86488	1,02541	0,209
		Hayır	0,59221	0,99230	1,000

* $p<0,05$.

TABLO 11: İş ve mesleğinize yönelik gelecekte beklediğiniz nedir? sorusunun yanıtlarına göre adil dünya inancı düzeyi varyans analizi sonuçları.

Puan	Gruplar	n	Ort.	SS	Tek yönlü ANOVA	
					f	p
Adil dünya inancı	İş tanımını ve yapısının size uygun hâle gelmesi	41	36,85	7,59	2,914	0,014
	İşinizi yaparken daha güvende hissetmek	42	36,45	6,22		
	İşbirliğine dayalı, uyumlu bir ortamda çalışmak	73	39,04	7,88		
	Ücret ve yükselme imkânlarının daha iyi hâle gelmesi	123	37,18	7,23		
	İdarenin çalışanlarının düşüncelerini karar mekanizmasına dâhil etmesi	48	35,58	7,41		
	Kendinize uygun farklı bir işte çalışmak	51	34,74	5,98		
Toplam		378	37,11	7,26		

TABLO 12: “İş ve mesleğinizle ilgili gelecekte beklediğiniz nedir?” sorusunun yanıtlarına göre gruplar arası adil dünya inancı düzeyi karşılaştırması.

İş ve mesleğinizle ilgili gelecekte beklediğiniz nedir?		Ortalamalar arası fark	Standart hata	p	
Bonferroni	Kendinize uygun başka bir işte çalışmak	İş tanımının ve yapısının size uygun hâle gelmesi	-2,10856	1,50316	1,000
		İşinizi yaparken daha güvende hissetmek	-3,70728	1,49321	0,202
	İşbirliğine dayalı, uyumlu bir ortamda çalışmak	-4,29600*	1,30784	0,017	
	Ücret ve yükselme imkânlarının daha iyi hâle gelmesi	-2,43376	1,19351	0,632	
	İdarenin, çalışanlarının düşüncelerini karar mekanizmasına dâhil etmesi	-0,83824	1,44112	1,000	

* $p<0,05$.

TARTIŞMA

Bu çalışma, adli alanda çalışanların adil dünya inancı düzeylerini belirlemek ve sağlık çalışanları ile karşılaştırmalı olarak incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra adli alan çalışanlarının, adil dünya inancı düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılık yaratıp yaratmadığı da araştırılmıştır. Ayrıca adli alan çalışanlarının, adli alanı tercih etme nedenleri de değerlendirilmiştir.

Çalışmanın örneklemini adli alan çalışanı 378 kişi, karşılaştırma grubunu ise sağlık alanı çalışanı 62 kişi oluşturmuştur. Araştırmanın ilk sorusu, yargı ve infaz sürecinde çalışanların alanı tercih etme nedenlerinin neler olduğudur. Bulgular, yargı alanında çalışanların (hâkim, savcı, avukat, zabıt kâtibî, sosyal çalışma görevlisi vs.) en çok “merak, ilgi, yetenek, mesleki prestij” nedeni ile alanı tercih ederken; infaz alanında çalışanların en çok “garantili bir işe sahip olma” nedeni ile alanı tercih ettiğini göstermektedir. Adli alan, genel olarak çalışması zorlu bir alandır. Yargı ve infaz süreci olarak 2’ye ayrılmış olan çalışma süreçlerinin, kendi içerisinde farklılıkları vardır. Örneğin, yargı alanında çalışanlar çoğunlukla hâkim, savcı, avukat ve diğer adliye görevlileridir. İnfaz sürecinde çalışanlar ise ceza infaz kurumu ve denetimli serbestlik müdürlüklerindeki infaz ve koruma memurları, sosyal çalışma görevlileri, idari kadro, zabıt kâtibî ve benzeri kişilerdir. Özellikle çalışma koşulları açısından değerlendirildiğinde hem işin fiziki ortamı hem de hizmet verilenlerle geçirilen süre düşünüldüğünde, adli alanda yargı alanını merak, ilgi ya da prestij nedeni ile tercih etmek daha olası görünmektedir. Çünkü adliyelerin ceza infaz kurumlarına ve denetimli serbestlik müdürlüklerine oranla, daha iyi fiziki koşullar sağladığı bir gerçektir. Çalışanlar, çoğunlukla günlük 8 saatlik mesai yapmakta, nöbet koşulları olsa da bu durum çalışan sayısı ile orantılı olmakta ve daha az kapalı ortamda çalışmaktadır. İnfaz sürecinde çalışanların çoğu vardiya sistemi ile çalışmakta, özellikle ceza infaz kurumu çalışanları öğle arası molalarında dahi buldukları yeri terk edememekte, dışarıyla iletişim konusunda (telefon vb.) kısıtlanmaktadır. Ayrıca infaz sürecinde çalışanlar, mahkûmların cezası süresince onlarla bir

aradayken; yargı sürecinde çalışanlar çoğunlukla kovuşturma ve soruşturma tamamlandığında kişilerle tekrar bir araya gelmemektedir. Bununla beraber, infaz sürecinde yapılan işlerin bazıları (infaz koruma memurluğu, zabıt kâtibîliği, idari kadrolar) herhangi bir mesleki eğitim gerektirmemektedir. Başka nedenlerle kendi mesleklerinde (öğretmenlik, muhasebe, mühendislik vb.) iş bulamayan kişilerin, devlet garantisi altında çalışma isteğiyle alanı tercih ettikleri görülmüştür. Yargı alanındaki birçok iş için özel mesleki yeterlilik gereklidir. Bu sebeplerle, yargı alanında çalışanların daha çok mesleki ilgi; infaz sürecindekilerin ise daha çok garantili bir iş bulma gerekçeleriyle alanı tercih ettikleri düşünülmektedir.

Araştırmanın 2. sorusu doğrultusunda, adli alan çalışanları ile sağlık çalışanlarının, adil dünya inancı düzeyleri karşılaştırılmış, analiz sonucunda anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Buna göre adli alan çalışanlarının adil dünya inancı düzeyi, sağlık çalışanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Bu durum adli alan çalışanlarının, yaşamının önemli bir kısmını adalet ile ilgili konulara ayırması ve adaleti sağlama ya da adalet koşullarının yerine getirilmesine yardımcı olmayı kendisine “iş” edinmeleriyle açıklanabilir. Adil dünya inancının, kişileri, yaşamlarında adil davranmaya yönelttiği; kişinin adil dünya inancı ne kadar yüksekse, kendisinin de o kadar adil davranma zorunluluğu hissettiği bulguları mevcuttur.^{9,25} Bu durum 2 yönlü de olabilir. Adaleti sağlama ya da adli infaz koşullarının yerine getirilmesi sürecinde (suça karışan kişilerin yaşantıları, mağdurun zararının telafisi, suça karışanın pişmanlığı, suç tekrarı azalması vb.), kişilerin dünyanın bir şekilde adil olabileceğine yönelik inancının artmasını sağlamış olabilir. Ya da kişiler, adil dünya inançları daha yüksek olduğu için bu alana yönelmiş ve bu inancı doğrulamak adına mesleği seçmiş olabilirler. Adli alan çalışanlarının, adil dünya inancı düzeyine yönelik yapılan başka çalışma bulunmadığından karşılaştırma yapılamamıştır. Ayrıca sağlık çalışanlarının sayısının adli alan çalışanlarına göre daha az oluşu, örneklemin evreni temsil etmesi konusunda sınırlılık ortaya koymuş olabilir. Bu konunun daha kapsamlı gruplarla araştırılmasının önem arz ettiği düşünülmektedir.

Adli alan çalışanlarının, adil dünya inancı üzerinde demografik değişkenlerin herhangi bir farklılık yaratıp yaratmadığı da araştırma konusu olmuştur. Bu anlamda yapılan analizlerde cinsiyete, yaşa, eğitim durumuna, medeni duruma, çalışılan kurum türüne, mesleğe, yargı ya da infaz sürecinde çalışmaya, aylık gelir düzeyine göre adil dünya inancı düzeyi açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu sonuçlar alan yazın ile kısmen tutarlıdır. Örneğin bazı çalışmalar cinsiyet ve yaşa göre adil dünya inancının değişebildiğini öne sürerken, fark olmadığını bildiren çalışmalar da söz konusudur.^{13,15} Örneğin Mohr ve Luscri, sosyal çalışmacıların genel popülasyona göre dünyayı daha az adil görme eğiliminde olduklarını bildirmiştir.¹⁷

Bunların yanı sıra, çalışma süresine göre de katılımcıların adil dünya inancı düzeyi farklılaşmaktadır. 0-5 yıl süreli çalışan, adli alan çalışanlarının adil dünya inancı düzeyi; 6-10 yıl süredir çalışanlara göre daha yüksektir. Araştırmalar, demografik faktörlerden öte, kişinin adaletsizliği doğrudan yaşamasının, adil dünya inancı ile daha yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.¹³ Buradan hareketle, adli alanda çalışanların çalışma süresi arttıkça adalet/adaletsizlikle ilgili daha fazla konuya şahit oldukları, karar vermek, savunmak ya da iyileştirme-sorun çözme konusunda yönlendirmek durumunda oldukları vaka sayısının arttığı ve dolayısıyla da adaletsizliği doğrudan yaşamasa bile bunu yaşayanlarla çalışıyor olmalarının ikincil olarak adil dünya inancında azalmaya neden olabileceği düşünülmektedir.

Kişilere işleriyle ilgili ayrıca sorulan sorulara verilen yanıtlar da incelenmiştir. Buna göre kişilerin, iş yerinde çalışanları yeterli görüp görmemesine, mesleği tercih etme nedenine, hayatlarını ve işlerini zorlayan yaşam olaylarına göre adil dünya inancı düzeyi değişmemektedir. Ancak, "Tekrar seçme şansım olsa, aynı mesleği tercih ederim." diyenlerin adil dünya inancı düzeyi tercih etmeyeceğini söyleyenlere göre daha yüksektir. Benzer biçimde iş ile ilgili gelecekte beklentileri sorulduğunda, gelecekte iş birliğine dayalı uyumlu bir ortamda çalışmak isteyenlerin, adil dünya inancı düzeyi kendine uygun farklı bir işte çalışmak isteyenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu anlamda adil dünya inancı yüksek

kişilerin, adaletle ilgili konular üzerine çalışma konusunda daha istekli olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca adil dünya inancının kişinin sorunlarla baş etme becerisini artırdığı ve iş yerindeki farklı durumlarda kişinin iyi oluş hâlini güçlendiren ve uyum sağlamasını kolaylaştıran, tükenmişliğini azaltan kişisel bir güç olabileceği bildirilmiştir.^{18,19,20} Bu bağlamda adil dünya inancı düşük kişilerin, kendilerini zorlayan mesleki ve işe yönelik sorunlarla başa çıkmakta zorlanabilecekleri ve farklı bir işte çalışmayı isteyebilecekleri düşünülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmanın, adli alanda çalışan meslek gruplarını geniş biçimde kapsaması ve bu alanda çalışanların adil dünya inancı düzeyini ilk kez incelemesi açısından bir ilk olduğu gözlenmiştir. Çalışmanın ana soruları ayrıntılı biçimde yanıtlanmış, ilişkili olabilecek diğer faktörler de analiz edilmiştir. Adli alan çalışanlarının, yargı ve infaz sürecinde çalışanlar açısından farklı sebeplerle alanı tercih ettiği görülmüştür. Yargı alanı çalışanları daha çok ilgi, merak, yetenek ve mesleki prestij açısından alanı tercih ederken; infaz çalışanları daha çok garantili bir iş sahibi olmak ya da kendi mesleklerinde iş bulamama gibi nedenlerle alanı tercih etmiştir. Adli alan çalışanlarının adil dünya inancı düzeyi, sağlık alanında çalışanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca adli alan çalışanları içinde, tekrar seçme şansı olsa bu mesleği ve alanı tercih edeceğini bildirenlerin adil dünya inancı daha yüksektir. Adil dünya inancının, adaletle ilgili meslekleri tercih etme sürecini etkileyen bir kavram olduğu düşünülmektedir. Çalışmada, adli alan çalışanlarının daha çok genç yaş grubunda olması, deneyim sürelerinin çoğunlukla 10 yıl ve altı olması, çoğunlukla evli ve lisans mezunu olmasına ek olarak 2.000-4.000 TL ücret elde ettikleri gözlenmiştir. İşle ilgili sorunlarının yaşamlarını büyük ölçüde etkilediği, idarenin işe bakış açısı (bürokratik yapı), işin yapısı ve alınan ücretin düşüklüğünün kendilerini olumsuz anlamda etkilediği düşünülmektedir.

Çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışmanın örnekleme, birden fazla meslek elemanını kapsamaktadır. Bu yönüyle alanda bir ilktir; ancak her meslek grubuna benzer oranda ulaşılamamıştır.

Benzer şekilde yaş grubu ve çalışma süresi açısından da farklı kategorilere düşen katılımcı sayısı nedeni ile bazı bulguları yorumlamak zor olmuştur. İleriki çalışmalarda bu duruma dikkat edilmesi önerilir. Ayrıca çalışmada, kişilerin iş yaşamına ilişkin niceliksel ölçüm yapılmıştır. Adli alan çalışması zor bir alandır. Çalışanların işiyle ilgili yaşadığı sıkıntıların, ihtiyaçların ve beklentilerin derinlemesine görüşme yoluyla belirlenmesi önerilmektedir. Bu alanda yapılan her çalışma doğrudan ya da dolaylı olarak toplumu etkilemektedir. Toplumun rahatlatılacak ve düzeni sağlayacak bir adalet sisteminin işlenmesi için o sistemin çarklarını döndüren çalışanların, fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı olmaları önemli görünmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi

alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Sevtaş Yeşil Kocagazioğlu; **Tasarım:** Sevtaş Yeşil Kocagazioğlu, Neylan Ziyalar; **Denetleme/Danışmanlık:** Neylan Ziyalar; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Sevtaş Yeşil Kocagazioğlu; **Analiz ve/veya Yorum:** Sevtaş Yeşil Kocagazioğlu; **Kaynak Taraması:** Sevtaş Yeşil Kocagazioğlu; **Makalenin Yazımı:** Sevtaş Yeşil Kocagazioğlu; **Eleştirel İnceleme:** Neylan Ziyalar; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Sevtaş Yeşil Kocagazioğlu.

KAYNAKLAR

1. T.C. Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı. Adalet Bakanlığı Stratejik Planı, 2015-2019. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayınları; 2014. p.20-30.
2. Süren ÖK.[Organizational structure of the judicial system and problems in the justice system in Turkey]. Türkiye Barolar Birliği Dergisi. 2009;85:403-13.
3. Yüksel M. A sociological overview of the concept of law culture. Journal of Communication Theory & Research. 2012;35:1-18.
4. Lerner MJ. Evaluation of performance as a function of performer's reward and attractiveness. J Pers Soc Psychol. 1965;1:355-360. [Crossref] [PubMed]
5. Lerner MJ. The belief in a just world. The Belief in a Just World. A Fundamental Delusion. 1st ed. New York: Springer Science & Business Media; 1980. p.9-30. [Crossref]
6. Hafer CL. Investment in long-term goals and commitment to just means drive the need to believe in a just world. Pers Soc Psychol Bull. 2000;26(9):1059-73. [Crossref]
7. Lerner MJ, Miller DT. Just world research and the attribution process: looking back and ahead. Psychological Bulletin. 1978;85(5): 1030-51. [Crossref]
8. Hafer CL, Olson JM. Beliefs in a just world, discontent, and assertive actions by working women. Pers Soc Psychol Bull. 1993;19(1): 30-8. [Crossref]
9. Dalbert C. The world is more just for me than generally: about the personal belief in a just world scale's validity. Social Justice Research. 1999;12:79-98. [Crossref]
10. Johnston CS, Krings F, Maggiori C, Meier LL, Fiori M. Believing in a personal just world helps maintain well-being at work by coloring organizational justice perceptions. European Journal of Work and Organizational Psychology. 2016;25(6):945-59. [Crossref]
11. Kılınc S, Torun F. [Belief in a just world]. Current Approaches in Psychiatry. 2011;3(1):1-14.
12. Strelan P, Sutton RM. When just-world beliefs promote and when they inhibit forgiveness. Personality and Individual Differences. 2011;50(2):163-8. [Crossref]
13. Furnham A, Procter E. Belief in a just world: review and the critique of the individual differences. Br J Soc Psychol. 1989;28(4):365-84. [Crossref]
14. Smith KB, Green DN. Individual correlates of the belief in a just world. Psychol Rep. 1984;54(2):435-8. [Crossref]
15. O'Connor WE, Morrison TG, McLeod LD, Anderson D. A meta-analytic review of the relationship between gender and belief in a just world. J Soc Behav Pers. 1996;11(1):141-8.
16. Furnham A. Belief in a just world: research progress over the past decade. Personality and Individual Differences. 2003;34(5):795-817. [Crossref]
17. Mohr PB, Luscri G. Social work orientation and just world beliefs. J Soc Psychol. 1995;135(1):101-3. [Crossref]
18. Dalbert C. Dealing with strain at the workplace: a just-world perspective. European Psychologist. 2007;12(4):250-2. [Crossref]
19. Adoric VC, Kvartuc T. Effects of mobbing on justice beliefs and adjustment. European Psychologist. 2007;12(4):261-71. [Crossref]
20. Otto K, Schmidt S. Dealing with stress in the workplace: compensatory effects of belief in a just world. European Psychologist. 2007;12(4):272-82. [Crossref]
21. Dalbert C. Belief in a just world, well-being, and coping with an unjust fate. In: Montada L, Lerner MJ, eds. Responses to Victimization and Belief in a Just World. 1st ed. Boston, MA: Springer Science & Business Media; 1998. p.87-105. [Crossref]
22. Tomaka J, Blascovich J. Effects of justice beliefs on cognitive appraisal of and subjective physiological, and behavioral responses to potential stress. J Pers Soc Psychol. 1994;67(4):732-40. [Crossref] [PubMed]
23. Fasel R, Spini D. Effects of victimization on the belief in a just world in four ex-Yugoslavian countries. Social Justice Research. 2010;23(1):17-36. [Crossref]

24. Otto K, Dalbert C. Belief in a just world and its functions for young prisoners. *J Res Pers.* 2005;39(6):559-73. [[Crossref](#)]
25. Otto K, Glaser D, Dalbert C. Mental health, occupational trust and quality of working life: does belief in a just world matter? *J Appl Soc Psychol.* 2009;39:1288-315. [[Crossref](#)]
26. Correria I, Dalbert C. School bullying: belief in a personal just world of bullies, victims, and defenders. *European Psychologist.* 2008; 13(4):248-54. [[Crossref](#)]
27. Hafer CL, Bègue L, Choma B, Dempsey JL. Belief in a just world and commitment to long-term deserved outcomes. *Social Justice Research.* 2005;18(4):429-44. [[Crossref](#)]
28. Öcel H, Aydın O. [The effects of belief in a just world and gender on counterproductive work behaviors]. *Turkish Journal of Psychology.* 2010;25(66):73-83.
29. Göregenli M. Şiddet, Kötü Muamele ve İşkenceye İlişkin Değerlendirmeler, Tutumlar ve Deneyimler. İzmir Barosu İşkencenin Önlenmesinde Hukukçuların Rolü Projesi Raporu. İzmir:Uşşak Matbaacılık; 2004, p. 9-15.